

POETES DE L'ANOIA:
JOAN LLACUNA, JOSEPA XAUBET,
TERESA CASTELLÀ, FRANCESC PALÀ,
XAVIER MIQUEL

per ANTONI BOADA

JOAN LLACUNA: DE «TALLARET DE BARDISSA» A «POETA D'IGUALADA»

Venint de la Plaça del Rei, Soledat avall, el primer carrer que trobem a mà dreta és el d'Antoni Franch. Abans en deien de l'Aragall.

En aquest carrer, i segons el resum biogràfic que ell envià al Dr. Joan Mercader, «el dia 15 d'octubre (i no el 20, com consta al Registre Civil) de l'any 1905», hi va néixer el poeta Joan Llacuna.

L'any mil nou
cents cinc,

el quinze d'octubre.
La ciutat

era un fangar,
però encara

hi havia berlines,
t'imagines?

«Mossèn Ambròs, Rector de la Parròquia del meu barri, la Soledat, m'administra el Sant Baptisme», continua dient.

«La Confirmació, el gran Bisbe de Vic, Dr. Torras i Bages».

¿Com s'esdevingueren els primers anys del poeta?. Ell escriu: «Ah, la meva infantesa! Quin dramatisme!».

«La meva poesia és una poesia subjectiva. Us podria contar la meva vida a través dels meus poemes».

«El jugar m'apassionava massa. Tot el dia el passava al carrer, per les places, a les rieres».

...el meu estel d'infant-

el vaig descobrir un captard
mentre tornava de pesca-

pescava peixets amb les mans
pescava peixets de riera-

¿Dramatisme, tristesa..., quan per altra banda podia jugar tot el dia per carrers, places i rieres i encantar-se davant del carrussel?

En «Qüestionari per a un poeta» li demanen com es definiria, i ell respon: «Si trobo la poesia indefinible, com voleu que em defineixi? Molt poc, doncs, us podré dir de mi ni de la meva poesia. Serà potser -per paradoxa-, que sé massa de l'un i de l'altra ja que passo la vida escrutant-me i escrutant-la?»

Paradoxa. Heus aquí un mot que potser és l'escaient per definir la seva manera d'ésser.

Destriem-ne uns quants versos: «Dins ma cambra d'infant solitari», «Per què és trista la tarda, Senyor? / Per què és trista la boira i la pluja?», «He trobat les meves llàgrimes / dins el vidre de tes ales!, / «ets la lluna-vel dels infants més tristos», «Lluna, veig en ta fesomia / una agònica ganya de dolor!, / «La nit és trista», «jo aquell dia estava trist», «Quin és / el dolor / que m'abrusa?, «-Xuclo el silenci / nocturn, / i al tros més tendre / del cor se'm claven / les estrelles», etc.

Fins aquí, el que podríem aplicar dins l'apartat que en Josep Romeu i Figueres en «Memòria de Joan Llacuna» en deia «la melangia, la consciència de la personal limitació, les frustracions, les contradiccions, la consecució només fugaç i parcial de la puresa total, enderiadament recercada».

Serà també amb Romeu i Figueres que seguirem Joan Llacuna «en les melangioses evocacions de la infantesa, en l'amor a les coses familiars i senzilles, en la quotidianitat de la petita ciutat, amb placetes amb carrussells i musiques»...

«Prop de l'Aragall, al carrer de la Caritat, davant de les eres», diu el poeta, «hi havia, hi ha encara, la casa pairal del meu pare»...

-I tu, vegella, relluc, pardal
d'aquell homenet de les eres,
te li menges les cireres.

«L'avi Joan, el meu padrí, senzill, absent, la pipa de canya a la boca, era pagès, igual que els seus avantpassats»...

-I que el meu besavi
cantava el rosari?
a la Guia,
falzia,
també deus saber-ho.

-Cantava el rosari,
descalç.

-Descalç
corria amb els ànecs
per la vila.

I anava a la vinya
descalç.

«i com jo, tenia poca estatura i escrivia versos. Per contrast, la seva dona, la Calamanda, alta com un Sant Pau, activa, enèrgica, comerciava en terrissa i cristall»...

-I que la meva àvia
venia terrissa
a la plaça de Santa Coloma,

coloma,
també deus saber-ho.
-Venia terrissa
i cristall.

Serà en aquest mateix poema on trobarem uns versos que qui sap si ens podrien il·lustrar uns dels seus desenganys d'infantesa. Aquell besavi, «aquell homenet de les eres»,

-Es va oblidar de mi.

Les cireres
les heretà el padrí
i ara se les menja l'oncle.

Altres al·lusions familiars:

-El meu pare ballava
als Japonesos.

-La meva mare
al Coro Vell.

«Molt aviat em van portar a estudi a cal Senyor Francisco, de la Rambla de Sant Isidre. Al pati hi havia un xiprer molt alt»,

Xiprers, xiprers!
-Cap de tan alt
com el de cal
Senyor Francisco.

«Aquest mestre, que era parent meu, em va treure un motiu, «tallaret de bardissa», que perdurà poc. En anar als Escolapis, als cinc i sis anys, va desaparèixer gairebé del tot. Només els amics del meu carrer continuaren dient-m'ho».

-I als xops els surten
fulles a la panxa

tallaret
de bardissa

Aquest renom «tallaret» l'hem trobat també, a la Poble de Claramunt. Josep Riba i Gabarró el recollí a «Toponímia de la Poble de Claramunt i del seu terme». *Tallaret* és la forma popular del *Tallarol*, ocell de l'ordre dels passe-

riformes, de mida petita -12-15 cms.- onze espècies del qual viuen als Països Catalans. Una d'aquestes espècies -tallarol de casquet- viu al bosc, en bardisses, parcs i fruiterars. És molt possible que aquell mestre, parent seu, conegués prou bé les preferències i afeccions del petit Joan, i, més que al·ludir la seva estatura, volgués referir-se a la seva personalitat introvertida i a les seves escapades vers els camps i la riera, segons ell mateix explica en els seus versos:

«Els grills es deixaven caçar,/ brèvols,/ entre el rostoll que em feia sang a les cuixes», «pescava peixets amb les mans/ pescava peixets de riera», «Amb la saliva de granota/ es nodreixen/ els aigualls», «-Quina veueta més tendra/ té l'aigua de la riera», «per això l'aigua és tan vermella/ i fa bromera,/ passada la Roixela», i l'evocació d'uns jocs amb els quals també ens vàrem distreure a la nostra infantesa quan convertíem en tobogans els desnivells dels nous carrers:

Després,
d'infants,
foradem tantes calces
a les muntanyes d'argila,

o quan, amb els fulls de les llibretes, fèiem barques que s'enduia el corrent:

Barquetes de riu, barquetes
amb balanceig d'aigua blanca...

Seguim-lo ara, camí dels Escolapis, els quals «a canvi de fer d'escolà» li ensenyaren «el comerç, una mica de francès i perquè la meua àvia materna, la Marieta», diu ell «que venia d'una família piadosa, els «Petxina», de Vilanova del Camí, ... volien un nét escolapi», li ensenyaren també uns anys de llatí.

Amb una certa ironia, ens parlarà dels seus ascendents: «El marit de la Marieta, l'avi Pau, descendia, per línia directa, dels Carbonell de Copons. Fantàstica família! Gent influent en la política agitada de l'època, actius militants a les files liberals i amos de mig Copons, tot ho abandonaren per anar a viure a Madrid. D'ells s'expliquen tantes coses! Es diu que pujaven al llit amb unes escaletes d'or. Que dues noies de la casa, solteres, les «Moretes», eren camaristes de la reina Isabel».

(Quin besavi nostàlgic
començà l'elegia?
Un besavi romàntic
o potser medieval?
Quin besavi malalt
començà l'elegia?)

Ell deia: «Una força incontenible em torna i retorna a les coses d'Igualada». En l'obra de Llacuna són esmentats una sèrie d'indrets igualadins i comarcans. Salvador Espriu digué: «Per ells passa -i paradoxalment s'hi queda- tota la seva Igualada pairal, la qual coneixerem per sempre més, vista a través d'uns ulls que han rebut el poder de fixar-la, en la seva quinta essència, per el nostre afecte i la nostra comprensió».

Ens és plaent de fer, en companyia del poeta, una llarga passejada:

«I la Font/ de la Carota./ Babarota,/ espantall,/ el teu cor/ vessa escuma/
de regall», «Al carrer de l'Alba,/ mai no hi toca el sol», «La canalla crida/ al
carrer del Vidre», «ja veig la font de can Figueres», «i aviat serem a Collbàs»,
«-Ai quin vent/ que surt de Carme», «-No ballis més/ a la Bandera Negra./ Per
Sant Antoni/ ves al Mercantil», «Ningú no sap la gràcia/ del corredor de Grà-
cia», «l'eco de la Patera/ s'arrecera a les Voltes», «La Senyora de Tous/ va morir
d'un enfit/ de pa i nous», «-Ai, que la Tossa/ perd l'alè rosa!», «sota el pont/
rosa de/ Vilanova,/ Vilanova/ del Camí», «rosa-malva/ del Xeró!», «malva de
Capellades»,

Els homes, els arbres, la terra,
la ciutat on he nascut
-la Igualada del Crist que suà sang,
la de la Verge de la Pietat,
Sant Bartomeu
i Santa Maria.
La Igualada del Xipreret
i la riera d'Odena-

De tots aquests indrets, diríem, que el cantat amb més insistència, és la Plaça del Rei i la figura de Neptú que allí hi ha de peu dret sobre la font. «La Placeta del Rei era el centre de les meves operacions. Adorava, adoro, aquesta Plaça. Li he dedicat un poema, ... i l'evoco amb altres. Àdhuc he somiat, perdó, veure el meu bust vora la font de Neptú»:

«Neptú, Neptú!/ Príncep de la Placeta!», «Plaça del Rei,/ placeta perfumada/ amb blaus de primavera!», «i el Neptú de la Placeta / els rossinyols dau-rats que enfervories», «aturem-nos a la Plaça del Rei», «Olor d'infants, / hún-gars a la Plaça del Rei».

I encara uns fragments que han merescut els comentaris de Romeu i Figueres: «Dramàtic en l'evocació de la població en festes, que el poeta relaciona amb els seus somnis de coronació gloriosa i reconeixements de mèrits per la ciutat, el mateix dubtós i reticent», «adolorit de les primàries incomprendions de tants» «tràgic, uns instants, davant el temor que el bell somni no es realitzi mai»...

-Tu, poeta
(¿seràs sempre
pels veïns
el noi gran
de la Carmeta?)

¿No somies
veure un dia
el teu bust
a la Placeta?)
la corona
de llorer.

Un aspecte que a nosaltres, verdaguerians, ens crida l'atenció, és que, a criteri d'estudiosos, Joan Llacuna és comparat amb Mossèn Cinto. Salvador Espriu parla, del «seu gust pels diminutius, una preferència que ens evoca un dels aspectes de la complexa obra de Verdaguer». «Llacuna coincideix també amb Mossèn Cinto en la lenta, sensual, minuciosa tria de noms de plantes i d'ocells. Ens endinsa així per una clara pàtria on distingim la presència i la meravella de la canya-xiula, la calabruixa i el tallaret, de les paperoles, de la vidalba, la besneula i la terrola, de l'agrelleta, de la blanqueta, del botxí, de la ravenissa i la servera, i tants i tants altres encantats personatges, l'enumeració dels quals no acabaríem mai. Endevinem l'amorosa delectança del poeta en paladejar i escollir aquestes boniquíssimes paraules, els seus dubtes, les seves vacil·lacions, semblants a aquella de Verdaguer, contada per Ruyra, en haver-se de decantar per «petxina» o per «conquilla». És també Espriu qui, en unes «Notes a la poesia de Josep Romeu», dirà que «la sensual i natural riquesa idiomàtica amb què el poeta ens descriu un paisatge d'alta muntanya, un paisatge pireneic, aconseguit a estones amb la mera enumeració de noms d'ocells i plantes, que plauria a un Verdaguer o a un Ruyra i satisfà de segur l'exigència extrema de Joan Llacuna, sota el mestratge del qual s'inicia la vocació poètica de Josep Romeu».

A més a més d'aquesta «minuciosa tria de noms de plantes i ocells» que el fa comparable a Verdaguer, nosaltres ens atreviríem, encara, a destacar-ne un altre caire: el de l'enyorança.

Verdaguer és el «poeta de l'enyorança» per antonomàsia: De petit *enyora* l'anar a Amèrica; quan es troba a Amèrica, *enyora* Catalunya. A Folgueroles *enyora* Barcelona; ja a Barcelona, *enyora* Folgueroles. Quan es troba a Madrid, *enyora* Barcelona malgrat que a la Ciutat Comtal les hi fan passar de tots colors i pel contrari, a la «Villa» li resolguin el problema de les llicències. *Enyora* l'Empordà, *enyora* Banyoles. Des de Lió *enyora* les barretines catalanes. Sempre ha sospirat per poder fer un viatge a Terra Santa; quan el somni se li fa realitat, l'*enyorament* fa que es recordi amb melangia dels «ermitans del nostre Montserrat». Verdaguer s'*enyora* sempre. I quan ja la vida se li acaba, el seu *enyorament* és per partida doble: ensems, *enyora* el Cel i la «primavera de la vida».

L'enyorança, però, no és pas un sentiment exclusiu de Verdaguer. El trobem reflectit en gairebé tots els poetes de casa nostra, des de l'Edat Mitjana fins als nostres dies. I Llacuna no és pas una excepció. Vegem-ho:

Les teulades tofades de púrpura
daven sang d'*enyorança* al meu cor;
com la sang que em nodria l'*enyor*.
no n'he pres de més balba i més pura.

L'exemple el trobem per duplicat en una mateixa quarteta. Si el seguim, n'hi podem afegir d'altres.

«Plorarien les ombres / d'*enyor?*», «Una sirena al meu costat cantava, / *enyoradissa* de no veure estels», «Llavis blaus de tant besar lliris / en jardins d'*enyors* transparents», «ai, orenetes, pa d'àngel - *enyoren*», «(ai, pare meu, mare estimada, / com he *enyorat* el vostre rostre!)».

I encara una altra coincidència verdagueriana. Mossèn Cinto ens parla de «l'herba dels pecats» i ens diu que «ben segur que no la coneixerà ni l'ha sentida

anomenar cap dels qui llegiran aquestes ratlles. Si la voleu conèixer, no cerqueu pas son nom en cap de nostres diccionaris de la llengua, ni en los catàlegs de nostres floristes, puix no l'hi trobarieu pas. Los botànics no l'han classificada encara; los pastors, qui coneixen totes les herbes, los *curanderos* qui en saben una per cada mal que afligeix i aclapara a la pobra humanitat, los herbolaris qui tenen los genolls pelats de cercar-les en les afraus de la muntanya, i els savis qui tenen la testa pelada de cercar-les i estudiarles en los herbaris i en los llibres, no saben lo nom d'aqueixa... Me l'ensenyà un noieta de sis anys... un eixerit pastoret...

«-¿Dius noieta -li diguí jo, somrient i ensems confessant la meua ignorància-, que amb aquesta herba se coneix quants pecats se tenen? Jo no ho acabo d'entendre. Veiam com s'ha de fer això. Ensenya'm tu mateix quants pecats tens.

«Quants pecats tinc? Aviat vos ho diré.

«Amb tota la força de sos petits pulmons donà un buf com qui apaga un ciri (a això deurà l'herba son nom d'apagallums amb què se la coneix en la marina). Lo globet vaporós quedà desfet, aixecant-se les llavors volant pels aires com un vol de papellones.

«Veiam quantes n'hi queden ara: una, dues, tres, quatre, cinc... tinc cinc pecats a la consciència».

I Joan Llacuna, en un poema titulat «Nuvis», diu:

-Bufa un xenixell.
Quants pecats té ell?

-Bufa una rosella.
Quants pecats els d'ella?

Jo no us sabria dir si aquest «xenixell» -o *senecio vulgaris*, segons la Gran Enciclopèdia Catalana- és la mateixa «herba dels pecats» de la qual ens parla Verdguer.

Coincideix, però, l'acció d'haver de bufar per esbrinar el nombre de pecats que es tenen a la consciència. ¿Coneixia Llacuna la tradició verdagueriana? És possible.

Segons ell, comença «a treballar als catorze anys». No segueix l'ofici del pare, «un blanquer enamorat del seu ofici». Entra a «la Caixa». Uns anys després, des de l'agència igualadina, anirà a Sitges a fer suplències. D'allí passarà a Valls, com a Delegat. En aquesta ciutat tarragonina coneixerà la que ha d'ésser la seva muller: Teresa Puig i Garrell. D'aquesta unió, en naixerà una filla -Teresa-. Joan Llacuna havia dit en una entrevista, que la música li agradava «gairabé tant com la poesia. A més, la poesia també és música. Jo no diré, com Verlaine, que «la música és abans que tot», però sí que desconfieu de la poesia que, usant una expressió musical, no «canta».

Teresa heretà aquesta afecció per la música, i esdevingué amb els anys una gran intèrpret, harmonitzant davant el piano la seva exquisidesa i una extraordinària precisió tècnica, segons vàrem poder constatar durant el seu concert ofert als igualadins a l'Ateneu, la nit del divendres 2 de novembre de 1979.

Des de l'1 d'abril del 1945 al 31 d'octubre de 1965 -data de la seva jubilació- s'estarà a Rubí com a Delegat de «la Caixa». Dedueixo que la proximitat d'aquesta

població amb Terrassa i la facilitat de trasllat que dóna el ferrocarril de Sarrià, fa que Llacuna entri en contacte amb el nuclis culturals terrassencs i sobretot amb el dels «Amics de les Arts». I dedueixo, també, que és allí on farà amistat amb Joan Morral, assidu a aquella tertúlia, el qual li editarà la seva «Aurora de l'Aragall», amb il·lustracions de Grau Sala.

Tot i les influències que Joan Llacuna hagi rebut d'un Verdaguer -pel que fa a la temàtica- o d'un Salvat-Papasseit o d'un Sánchez Juan -pel que fa a la forma-, no hi ha dubte que qui més influí sobre la seva poesia fou Bartomeu Roselló-Pòrcel, poeta mallorquí mort de tuberculosi al Brull (Osona) als seus vint-i-quatre anys, i al qual Llacuna dedicarà una «Elegia» en l'«Aurora de l'Aragall»:

L'oreig no em duu alè del teu respir,
ni cap aurora flames o jacints
del foc envellutat que t'arborava.
Ploreu, desmais de l'Aragall, ploreu,
.....

Or dauradella! Flor de l'aromer,
versos i l'ombra flonja de llores
reials a la glòria del poeta!

Ens diu Josep Romeu i Figueres, que «a darrerria de la primavera de 1937 vaig presentar Llacuna i Roselló-Pòrcel, a la Residència d'Estudians. No he presenciat mai un primer contacte i una primera coneixença humana tan fervorosos». I Salvador Espriu conta que «Roselló sentia un interès molt viu per l'original aventura lírica de Llacuna i va ser un dels primers, si no el primer, a assenyalar la seva importància».

«Assenyalar la seva importància». Heus aquí una frase que en una època potser hauria fet somriure a més de quatre. I sobretot a alguns dels seus mateixos conciutadans, els quals s'atrevien fins i tot a parodiar la seva obra, amb versets d'aquesta guisa:

Placeta de Sant Joan,
pouaire;
Placeta de Sant Joan,
coets enlaire.

Estic convençut que ni el mateix poeta creia en aquesta «importància» assenyalaria per Espriu. L'igualadí Bernabé Dalmau -monjo montserratí-, en la «Nota editorial» escrita per a l'edició de l'«Obra poètica» de Joan Llacuna -Biblioteca Serra d'Or- ens diu que el poeta escrivia repetidament en els seus quaderns: «Cada dia estic més persuadit que sóc un poeta poc llegit i, encara més, poc comprès». Recordem-nos d'aquella estrofa:

-Tu, poeta
¿seràs sempre
pels veïns
el noi gran
de la Carmeta?

Convençut, en el fons, malgrat l'al·lusió a la il·lusió d'un bust a la Placeta, que els seus versos no eren altra cosa que un esplai i que no anaven gaire més enllà d'una lectura personal o, si més no, davant d'un nucli reduït d'amics. A vint-i-dos anys començarà a escriure les seves primeres poesies, les quals no veurà publicades fins als seus vint-i-nou, quan, als obradors de ca l'Altés, li imprimiran el seu «Onix i Níquel».

A voltes es pregunta quina força l'impulsa a escriure, per què fa versos «si ningú no els espera, / si no veig lector al meu entorn», «el món no escolta la meua veu», «sento la meua poesia / lluny de tothom», «el meu nom ha emmudit»...

I no era solament al seu poble on no se'l comprenia, sinó que àdhuc un crític com Rafael Tasis, en la seva obra «Un segle de poesia catalana. 1833-1953», referint-se a Roselló-Pòrcel, dirà que «darrera aquest nom, ungit per la mort i per l'afecte dels seus contemporanis amb un prestigi gairebé mític, d'altres s'imposen:... el de Joan Llacuna (Igualada, 1905) ple d'interrogants, d'ingènues admiracions, de falsos infantilismes, amb la seva curiosa poesia martellejant d'associacions de sons, on les rimes són dutes per llur melodia, gairebé més que pel sentit...». I Joan Fuster, l'any 1956 en «La Poesia Catalana» (Col·lecció Raixa. Ed. Moll, Mallorca), parlant d'«Onix i Níquel» i d'«Aurora de l'Aragall», dirà que són «dos llibres de poemes d'enrurada exquisidesa».

Quan, l'any 1934, Joan Llacuna va rebre de ca l'Altés els exemplars del seu primer llibre publicat, amb la natural il·lusió que el fet comporta, n'envià alguns volums a Entitats, amics i a destacats literaris als quals considerava, amb la seguretat de veure's correspost amb unes paraules d'encoratjament i estímulo. Un d'aquests exemplars, avui, figura a la meua biblioteca. El vaig comprar a un llibreter de vell del carrer de la Palla de Barcelona. El volum està dedicat a un personatge -en l'actualitat, membre de la «Real Academia de la Lengua Española», «amb simpatia literària. 16-X-34». ¿Quina consideració li merescueren els versos de Joan Llacuna? ¿Es va prendre la molèstia de llegir-los?. No ho sabem. Només podem dir que el llibre es conserva intons.

D'aquells exemplars regalats a Entitats, podem esmentar-ne dos: el del C.E.C.I. i el de la biblioteca de «la Caixa». En el primer llegim la dedicatòria següent: «Al Centre d'Estudis Comarcals, somni de tantes generacions de benemèrits compatricis, la il·lusió i el fervor d'un poeta del «període d'or», literari i cultural. Igualada, Festa Major de 1947». En el segon, amb lletra pulcríssima, va escriure: «A la Biblioteca de la Casa Cultural de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de la meua ciutat. Igualada 25-1-1935». Orlant aquesta dedicatòria, l'autor hi enganxà una pàgina, que jo diria que pertany a la «Revista d'Igualada», en la qual havia col·laborat. En aquest full es pot llegir un treball seu -il·lustrat amb boixos d'Isidre Miserachs-, titulat «L'Escriu de Cristall»:

«Ai de les vocacions que en l'hora decisiva
no troben un llibre a l'abast de la seva mà!

XENIUS

Retorna l'Aurora faldada d'espines daurades.

Els somnis d'Avui, els somnis d'Ahir seran sempre estèrils?

Ciutat de Neguit, Ciutat de Treball! L'Estalvi (el Treball)

t'ha fet una ofrena. L'Estalvi t'ha dat un Escriny de Cristall, un Palau de Promeses.

Els dits dels infants espremen els pètals dels llibres. Silenci fecund en la cambra de vori i nacre. L'ampul·la curulla de nards sap la joia i la febre dels ulls que hi reposen?

Jo escruto el front dels infants, jo miro els seus ulls. Oh Verb!

Quin mot taumaturg encendrà el pensament del futur Immortal?

Ciutat de Fervors, Ciutat d'Ideals! Els teus Immortals on són?

Estrètua glòria de Caresmar! Quin Il·lustre seguici t'acompanya?

Ciutat de Fervors, Ciutat d'Ideals!

En la blanca llum flabel·lada de la tarda difunta, mentre un àura melangiosa desagença d'efimers joiells els plàtans de la Rambla, jo besllumo, Ciutat, un diàfan Demà».

Hem dit que la seva primera poesia la va escriure als vint-i-dos anys. L'afecció literària, però, li venia de més lluny. Ell diu: «Les lectures aviven la meua fe religiosa i decideixo entrar en la Congregació Mariana. La Congregació passava uns bons moments. Teníem una revista, «Virtuts et Labor», i hi publico el primer treball literari, un article polèmic, que promou algunes controvèrsies». Es tracta del que porta per títol «De la blasfèmia», publicat al núm. 27 d'aquella revista, corresponent al mes de novembre de 1924. Joan Llacuna tenia, llavors, dinou anys.

«De la blasfèmia»

Més que cultura, esperit cristià.

«S'ha dit molt que la causa eficient de la blasfèmia raïa en la incultura del poble, i si bé amb raó, nosaltres opinem que, més que res, rau en la manca d'esperit cristià.

«Perquè, quantes i quantes n'hem conegut de persones que es tenen per verament cultes, d'una vastíssima il·lustració, que de la seva boca se'n podria anomenar, si mé no, l'hostal de la mala paraula, que en deia Joan Maragall.

«Al contrari, poques n'hem conegudes, millor dit cap, d'ànima aristocràticament cristiana, de catòlica socarrel, que de la seva boca n'hagi eixit paraula alguna que pogués ofendre a Déu.

«Un exemple, més que evident del que deixem escrit, el tenim, per dissort, en la gentil i bella ciutat nostra.

«No creiem existeixi cap persona d'exquisida sensibilitat, que en fer entrada a l'entitat cultural igualadina per antonomàsia -ho diuen ells, nosaltres no, entenem-nos-, no li fereixin les oïdes, i el que és més, la sensibilitat, els mots grollers llençats a cada pas, i principalment per gent jove infectant amb la seva

barroeria aquells jardins i sales, i el que és més greu encara, posant en perill l'inocència de tantes i tantes ànimes pures d'infants que per allí es veuen obligats a concórrer.

«I és que la blasfèmia, llançada per l'home que es diu culte, però incrèdul, segons ell solament va en contra la bellesa del llenguatge i l'ètica ciutadana, coses superficials; emperò segons el creient, la blasfèmia va contra el Nom sagrat del Qui per ell és principi de Veritat, font de Vida, essència de Bellesa i fonament de tota cultura vertadera».

Aquets principis cristians -que segons se m'ha dit, Joan Llacuna conservà tota la seva vida- donen peu al fet que ara puguem parlar de l'aspecte religiós de la seva poesia.

Recordem-nos que el seu primer llibre el va dedicar a Santa Teresina de l'Infant Jesús; que de jove havia pertangut a la Congregació Mariana; que les lectures li avivaren la seva fe religiosa; que en preguntar-li quin era el seu autor preferit, responia: Sant Joan de la Creu; que la seva obra era, segons ell, «una petita ofrena al Creador», i que creia «en la Resurrecció de la Carn».

En «L'espiga a la mà» es troba un apartat titulat «Pregàries». Diríem que tot ell és «un diàleg permanent» amb Déu. Aquí el poeta es preocuparà més pel que diu, que com ho diu. Vol ésser humil i està disposat, àdhuc, a «renunciar a la glòria / al bust de la Placeta»:

Vós sabeu
com he sentit
el desig de glòria.
Perdoneu-me
Senyor.

«Vós sou el Puï», «sense Vós / el món no / té sentit», «Només Vós / il·lumineu les meves tenebres», «Preneu-me, preneu-me amb Vós», «Vós sou la llum, / l'alegria i el perfum», «Només per Vós escric els meus poemes», «Senyor, / no sé què fer per estimar-vos». I es plany que, igualadí com és, mai no ha pogut realitzar «el somni d'un poema / immens, dedicat a Vós / en la figura del Crist d'Igualada».

Romeu i Figueres digué, que Llacuna «fou un home bõ i un líric sense suborn, una personalitat que va saber creure, per a la pròpia salvació i la de la seva obra, en la doble victòria contra la mort i el temps».

L'any 1947, Josep Janés editava «La poesia catalana. Contemporanis» i n'encarregava la selecció i el pròleg a F. Gutiérrez. Joan Llacuna hi figura amb quatre poemes.

L'any 1953, l'editorial The Dolphin Book Co.Ltd. d'Oxford, edità una «Anthology of Catalan Lyric Poetry». La selecció i la introducció és de Joan Triadú. Llacuna hi figura amb tres poemes.

L'any 1960, Joan Triadú publica «La literatura catalana i el poble». En aquesta obra es parla de Llacuna, dient-nos l'autor que el nostre poeta «punteja el món, amb misteris d'infant» i que «diu les imatges, no com a imatges, sinó com a veritats primeres».

L'any 1963, Josep M. Castellet i Joaquim Moles publiquen «Poesia Catalana del Segle XX» dins la col·lecció «Llibres a l'abast» d'Edicions 62. Entre els joves -d'aquella época- esmenten Joan Llacuna.

Aquell mateix any, el Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada publica l'«Antologia de la Poesia Igualadina» a cura d'Antoni Pous. Joan Llacuna hi figura amb sis poemes. I en l'apèndix II es troba la poesia «Espases de foc em circunden el rostre», del llibre «Pregàries», llavors inèdit encara.

L'any 1965, Joan Triadú publicarà dins la «Biblioteca Selecta» una «Nova Antologia de la Poesia Catalana. 1900-1964». Joan Llacuna hi figura amb quatre poemes.

L'any 1968, Edicions Destino publica «Un segle de poesia catalana» amb tria i comentaris de Jaume Bofill i Ferro i Antoni Comas. Joan Llacuna hi figura amb vuit poemes.

Bofill i Ferro en la nota introductòria, diu: «També la poesia té el seu diàleg interior, que no altra cosa és la incoherència surrealista. Però el diàleg interior de Llacuna no terreja el subconscient, ans tracta de fixar la consciència d'allò més alat i deliciosament efímer: el vol de les grues i de les colomes, els til·lers florits, els instants més fins de la primavera, les flors boscanes delectant-se a la brisa. Essencialment, poesia del que hem convingut a anomenar el poètic».

En 1979, Editorial Glosa publica «Les mil millors poesies de la llengua catalana», recopilades per Lluís Gassó i Carbonell, el qual hi inserirà tres poesies de Joan Llacuna.

Joan Ruiz i Calonja, en la seva «Història de la literatura catalana», diu: «Cal esmentar... noms de força interès», els quals «mantenen encara una posició de creació intel·lectualista, arbitrarista gosariem dir». I entre els noms citats es troba el de Joan Llacuna.

Joan Fuster en «Literatura Catalana Contemporània», diu: «Només Joan Llacuna, sembla despuntar amb una personalitat més destacada. El seu primer llibre, «Onix i Niquel» (1934) és ja un voluntariós exercici de perfecció formal, que va a la recerca de solucions més pel cantó de la gràcia que pel del concepte. «Aurora de l'Aragall» (1948), obra única de la maduresa del poeta, aconsegueix el propòsit: en versos breus i reminiscències de cançó, Llacuna dona a la seva paraula una lleugeresa insòlita, filigranada, elegant. Es tracta d'una poesia gairebé sense més objectiu que la seva pròpia fragilitat verbal i l'«obstinat rigor» aplicat a obtenir-la.

Jaume Vidal i Alcover en la seva «Síntesi d'història de la literatura catalana», referint-se a Joan Llacuna, diu, que «la seva poesia és d'un gran rigor formal, del costat, diríem més carnerià del Noucentisme».

Joan Llacuna, avui, ja figura en una sèrie de «diccionaris» i «enciclopèdies». El podem trobar dins el «Diccionari biogràfic» de l'Alberti, el qual considerarà l'«Aurora de l'Aragall» com «un llibre de poesia molt remarcable». El trobem en el «Diccionari de la literatura catalana» de Joaquim Molas i Josep Massot, els quals diuen que Joan Llacuna «és un poeta d'una fina sensibilitat i d'un llenguatge sorprenent, emparentat amb un neosimbolisme delicat i cristal·lí que expresa la seva joia per la infantesa, Déu i l'amor.»

El trobem dins la «Gran Enciclopèdia Catalana», en la qual A.M.S. (Albert Manet i Segimon), referint-se al poeta igualadí, diu: «La recerca de la pureza, del somni, no troben sempre una expressió perfecta; per això la seva poesia

és sovint trencadissa, tendra». I el podem trobar, també, a l'Enciclopèdia Espasa, en el seu Suplement 1973-74, pàg. 224, en la qual A.C.R. diu: que Joan Llacuna era un «escritor más atento a la calidad que a la cantidad»; que per aquest motiu «su obra no es abundante» però que «ello no le privó de un prestigio que le hizo configurar en casi todas las antologías catalanas de los últimos años»; que «su talento poético viene a seguir una tendencia anticlásica, con apertura a las corrientes de nuestro siglo» i que «en *Aurora de l'Aragall* da fe de un mundo intimista y delicado.»

Joan Llacuna no té encara el seu bust a la Placeta; però com hem pogut veure, ha deixat d'ésser, només, «el noi gran / de la Carmeta».

Joan Llacuna morí un dia del mes d'agost de 1974 a Burzet (Ardecha-França) a casa de la filla.

(He dit «un dia del mes d'agost», perquè per l'Espasa fou el 5; per a Espriu i Romeu, fou el 6).

Amb motiu de l'aparició de l'«Obra Poètica de Joan Llacuna», Josep Riba i Gabarró, des de les pàgines del periòdic «IGUALADA» del 18 de febrer de 1978, digué, que la seva publicació «ha estat una *iniciativa* que cal regraciar. Enhorabona!».

Joan Llacuna en una de les seves poesies es preguntava:

Però, a on moriré, Senyor?
a on seré enterrat?
I com m'agradaria
.....
ser enterrat a Igualada!

Si, ja ho sé que en nota manuscrita el poeta digué que «aquest poema no obliga, després de la meva mort, els igualadins»; però jo llanço des d'aquí una altra *iniciativa*: que un dia, les seves despulles, vinguin, com ell volia, a reposar al cementiri d'Igualada; a aquell cementiri cantat en els seus versos:

Seseli,
serpoll, jull,
musca i
abriüll.
Xuclamel
i algun lliri:
ombres del
cementiri.

I la seva estela, «una estela de pedra / ... digui amb lletres romanes»:

Joan LLacuna
i
Carbonell
Poeta igualadí
autor
d'«Aurora de l'Aragall».
1905-1974.

A JOSEPA XAUBET DE JORDANA, «IN MEMORIAM»

Fem un pas enrera fins al 23 d'abril de 1970. Diada de Sant Jordi. Festa del llibre.

La Rambla d'Igualada bull de jovent que s'agombola davant les paradetes. «Compreu llibres catalans». «Llegiu llibres catalans», diuen els anuncis.

Hi ha parada que t'embolica el llibre adquirit amb una cinta catalana. Una bona pensada que els clients agraim.

Gent. Entusiasme. Llibres bons i ben editats. Èxit de venda.

Però hi manca quelcom: els de la llibreria Jordana no han muntat la parada. Que la Maria i la Montserrat no hi siguin, és rar, perquè les dues germanes senten el llibre.

La Maria més reposada; la Montserrat bellugadissa, cada any amb la seva presència, donen vida a la diada. Es preocupen perquè a la seva parada es puguin trobar les darreres novetats.

La seva absència s'ha fet sentir. La gent es pregunta la causa d'aquesta absència.

Un rètol enganxat a la porta de la botiga ens dona aclariment del fet insòlit i incompreensible. En aquest rètol es llegeix: «Tancat per defunció».

Na Josepa Xaubet, Vda. Jordana, poetessa igualadina, ha mort en un dia ben senyalat.

Em tenia promesa una poesia dedicada a Mossèn Cinto. No ha estat possible d'obtenir-la. -«Estic tan cansada!»-, m'havia dit. -«Del meu cap ja no en surt res de bo»-.

Josepa Xaubet tenia 78 anys. Després d'haver viscut setanta-vuit anys potser hom ja té raó quan diu que es troba cansat.

Josepa Xaubet tenia la paciència de llegir les meves col·laboracions literàries al bisetmanari «IGUALADA». Quan ens vèiem les comentàvem. Les que més li plaïen eres les de tema verdaguerià. Estimava molt Mossèn Cinto. Jo li agraija la caritat dels seus elogis i les seves paraules d'estímul.

Josepa Xaubet era una figureta de porcellana. Era la representació i l'exemple vivent de la bellesa en la vellesa.

Quan l'Anton Sala i Cornadó demanà a través de «Tele-estel» noms, adreces i obres per a la seva Antologia de la Poesia Femenina Catalana, vaig afanyarme a trametre-li alguns dels poemes de Josepa Xaubet. Ella, humil, no en trobava cap que li fos digne. Jo, en canvi, els hi ponderava. Protestant, em contava que gairebé no havia anat a «costura», i que si sabia el català, l'havia après tot llegint «En Patufet». De molt petita l'hagueren de treure del col·legi perquè el cap li voltava així que es trobava davant la pissarra.

Hom es fa creus mentre llegeix la seva poesia, que aquesta sigui l'obra d'una dona que no tingué estudis.

Algunes de les poesies que comentaré, per excés d'humilitat, no havien vist la llum; altres en canvi, per les dades que citaré, veureu que han estat publicades al costat d'obres de poetes consagrats: el Pare Ramon Castelltort o en Joan Llacuna, per exemple.

Josepa Xaubet es casà amb el mestre Miquel Jordana, director de l'«Orfeo del Noya». Així fou, com ella, filla de la Pobla de Claramunt, passà a ésser igualadina.

Oh Crist igualadí, bondadosíssim
que amb zel, del meu terror em vas trasplantar
per dur-me al clos del teu verger puríssim
on les llavors s'abracen per fruitar...

I un jorn, la inspiració vindrà per convertir-se en sonet, agraïnt a la seva filla Maria uns versos que aquesta li haurà dedicat:

Del primer tany de poesia sentida
que eixí del teu cor, dolça lira vibrant
jo en vaig collir la branqueta florida
llavor d'altres fruits que xamosos vindran.

Pel bon record de la frase polida
que tu vas provar inseqü i temptejant,
intentaré de donar-te embranzida,
coratge i ajut perquè vagis pujant.

Jo et donaré de l'arqueta brunyida,
salms i records, gais joiells d'una vida
teixida amb amor, bo i sofrint i cantant,

on tot l'encís d'il·lusió corferida
en cada mot la hi veuràs reflectida
com rou d'un amor que del cor va lliçant.

Quant aquesta mateixa filla complirà els seus vint-i-dos anys, Josepa Xaubet escriurà uns versos que veurà publicats al «Diari d'Igualada» del 24 de gener del 1936. No els reproduiré tots. Heus-ne aquí una quarteta, bell testimoni del seu amor maternal:

Jo sento encar l'esclat de ta poncella,
oh flor primera de mon bell jardí...
Tu em vas dû el tast d'aquella amor novella
que et sentia batre dins mon si...

Josepa Xaubet ens farà sentir, a través dels seus versos, la música airosa d'una cançó popular. La cadència de les seves estrofes farà que ens recordem d'aquella «Campanella d'or» del mestre Toldrà cantada per l'Emili Vendrell:

Carona gentil,
galteta rosada,
el cabell d'or fi
i l'ànima d'alba.

Té el seny tot claror,
la veu vellutada,
el cor tot dolçor
i un aire de fada.

Canta l'ocellet...,
somriu la fontana;
que és joia i tresor
la nina galana.

L'altre poema que també podríem incloure en aquest mateix estil de cançó popular, és la titulada «Baixant de l'ermita», publicada en el ja citat «Diari d'Igualada» el 22 de maig del 1936. La poesia és molt llarga i per tant només en copiarem uns fragments:

Cantant pel camí,
fadrins i fadrines,
collíem pel bosc,
les herbes més fines.

La cremor del sol,
la cara encenia,
i dins del meu cor
l'amor hi floria.

Quin encant té el bosc,
padrina amorosa!...
quin encant té el bosc
i la vall xamosa!...

He dit que Josepa Xaubet fou una enamorada de l'obra de Mossèn Cinto. La força d'aquest poeta és tan gran, que hom s'hi troba endinsat sense adonar-se'n així que prova de confegir una sexteta; com per exemple aquesta que tot seguit copiaré, dedicada a Mossèn Joan Gamissans, on la influència verdagueriana hi és palesa:

Si el doll dels plors entela vostra vista,
la vostra llar en resta greument trista,
deixant el cor de tots un buit cruel...
No us afligiu... que Déu us acarona
i va teixint, pels bons, una corona
per ostentar-la a l'hora d'entrar al Cel.

Tot repassant els papers de Na Josepa Xaubet a.C.s., he observat que una de les formes de composició poètica que més li plaïa era el sonet. L'any 1950 en dedicà un a la memòria de Josep Mª Folch i Torres; l'acabà amb aquests bons desigs:

Aquella joventut que avui et plora,
guarda el perfum sagrat que el cor enyora,
per llegar-lo en flor, als que vindran

i si com tu, llur ombra és amorosa
rebrà de mans de Déu, pluja abundosa,
i les lliçons del mestre reviuran.

Profund i ben construït és aquest altre sonet que tot seguit copiarem. Aquesta vegada no ens hem atrevit a escapçar-ne ni un sol vers. Es titula «Perdó, Senyor...», i fou publicat al «Diari d'Igualada» poc abans d'esclatar la guerra del 36, circumstància aquesta que faria emmudir durant molt de temps la lira de Josepa Xaubet. Diu així el poema:

Oh mon amat Jesús, mar de dolcesa,
Tu que amares el cor assedegat,
i menes a bon terme el qui va errat
maldant pels camins de la pobresa,

i vesses del teu Cor la gran tendresa
pel qui dels mals es sent afeixugat,
pel qui plora i es troba flagel·lat
pel baf d'un món tan ple de mesquinesa...

Ferit el cor i amb l'ànima malmesa,
vinc a prop teu, que sento la nuesa
i el desagraïment d'un cor ingrata.

Perdó Senyor! Si em manca la fermesa
per oblidà el regust de l'escomesa...
no em deixis pas, oh Déu! que estic cansat.

Quan el qui avui és Abat de Montserrat, Don Cassià M. Just, cantà la seva primera missa, Josepa Xaubet li dedicà dues poesies: una referent a l'Ordenació, l'altra a la Missa Nova. Aquestes poesies porten data del 27 i 28 d'agost de l'Any Sant 1950. La poetessa descriu l'emoció d'aquells dos dies passats a la Santa Muntanya, i en un moment determinat els seus versos gairebé podriem dir que es fan profètics:

...i amb el somriure dolç de la Madona
has assolit, des d'ara, el cim més alt.

Josepa Xaubet era assídua col·laboradora de «VIDA...» d'Igualada. Aquesta revista li publicà el seu tríptic de sonets premiat en el Certamen Literari organitzat pel Centre d'Estudis Comarcals l'any 1948.

Aquesta mateixa revista li publicà també un altre tríptic dedicat «Al Sant Crist d'Igualada», titulat «Com pagaré, Senyor, la teva ofrena?». Una part d'aquest tríptic li va ésser seleccionat per Antoni Pous per inserir-lo dins la seva «Antologia de la Poesia Igualadina» publicada pels del C.E.C.I. l'any 1963.

Perdó, oh Crist! Car tu ressuscitares
perquè amb ta Llum seguíssim el Camí
d'aquella Veritat que predicares
per dur-nos a una Vida sense fi...

Josepa Xaubet, n'estic segur, avui ja frueix d'aquesta «Vida sense fi».

Deia el filòsof que no morim pas del tot mentre en aquest món hi quedi un ser que es recordi de nosaltres. Si és així, haurem fet que Na Josepa Xaubet de Jordana visqués durant uns moments al costat nostre.

EL «VELER DE SOMNIS» DE TERESA CASTELLÀ

Els amics de la llibreria Jordana d'Igualada m'han fet arribar a mans un llibre de poesies titulat «Veler de somnis» original de la igualadina Teresa Castellà i Valls. Aquest llibre porta una dedicatòria autògrafa de l'autora en la qual em parla de «germanor verdagueriana». Amb molt de goig provo de correspondre aquesta gentilesa exposant tot seguit la impressió que la lectura del poemes de Teresa Castellà m'ha produït.

«Veler de somnis» no és pas un llibre acabat d'aparèixer. Va veure la llum pública l'any 1952. Però per a mi és un llibre nou. Si bé ja coneixia quelcom d'aquesta autora a través de l'«Antologia de la Poesia Igualadina» a tria d'Antoni Pous, és ara quan m'he fet una veritable i completa idea de l'obra de Teresa Castellà. És molt possible que en aquella època aquest llibre tingués els seus comentaris crítics molt més importants que no pas aquestes meves línies fetes més aviat com a amigable estudi que no a tall de profunda recensió literària. Però si més importants foren aquells, bé us puc assegurar que no guanyen pas a aquestes línies en sinceritat. Expressament m'he abstingut de llegir absolutament res referent a aquesta obra per no deixar-me influir. He volgut que fos el llibre el que em demostrés els coneixements tècnics que de l'art de versificar té la seva autora; he volgut que fossin els seus poemes els que em mostressin com domina el nostre idioma, he volgut descobrir a través dels seus versos un cor així de gros reblert de poesia i de bonesa.

Teresa Castellà, filla de l'historiador igualadí Gabriel Castellà i Raich, nasqué a Igualada l'any 1907. Ara bé, si cito la data de naixement de l'autora, haig d'aclarir que la seva poesia no té edat, ni època, ni temps, perquè els temes que toca foren vigents ahir, ho són avui i ho seran demà i sempre.

La dona, com a dona, sembla que estigui dotada per inclinació, per naturalesa, diríem, d'un sentit especial per a la poesia. La poetessa com a dona, sap dels amors callats, de les entregues incondicionals; la poetessa com a mare, sap de l'amor sublim i les delicadeses. Rafael Tasis, en «Un segle de poesia catalana», deia que «la veu femenina sembla que trobi uns accents més patètics o més sincers que la dels homes per a descriure les delícies o els turments de la passió».

Podríem dir amb Maurici Serrahima quan parlava de la poesia de Clementina Arderiu, que l'obra de Teresa Castellà ens apareix femenina «no perquè tingui una característica fixa de les que convencionalment anomenem femenines, per exemple, la tendresa i la sensibilitat exacerbades», sinó perquè l'aplec de totes les seves característiques resulta femení.

Grans poetesses hem tingut a Catalunya: des de Dolors Moncerdà a Maria Antònia Salvà, des de Carme Karr a Clementina Arderiu, des de Rosa Leveroni a Maria Beneyto. I entre aquests noms que assenyalo, podeu posar-n'hi tota una munió. La seva importància, tant pel nombre com per la quantitat, la podem comprovar en l'antologia de poesia femenina «Les Cinc Branques».

Teresa Castellà i Valls figura en aquesta antologia dins l'apartat titulat «La Branca Blava», al costat de noms tan populars com els de Llucieta Canyà, Maria Teresa Vernet, Rosa Leveroni i Concepció G. Maluquer, entre altres. Els se-

leccionadors li triaren un poema publicat al «Diari d'Igualada» l'any 1931. Es titula «Tarda gentil» i en la seva darrera quarteta ens diu:

Tarda gentil, pel somni tan dolç
el meu defalliment d'avui empara.
Si he vist ma joia convertida en pols,
hi ha un estel al meu cor que brilla encara.

Si la tria l'hagués hagut de fer jo, a fe que m'haurien posat en un bon compromís; no pas per saber quin era la que havia de posar en relleu, sinó aquelles que havien de quedar silenciades. Perquè a mesura que anem avançant en la lectura del llibre «Veler de somnis», si molt us n'agradava una, més us agradarà la que segueix. I així arribaríeu a triar-les totes.

Quan va començar la guerra del 36 no feia gaire que jo havia estrenat els meus dotze anys, per tant, no puc parlar de les angoixes dels combatents; però sí que em recordo de les vicissituds passades a la reraguarda. Uns versos d'aquest «Veler de somnis» m'han fet recordar l'època:

Per què has encès avui, oh ginestera
aqueixa gran rialla de claror?
Per què has volgut florir tan encisera,
si enguany no passarà Nostre Senyor?

Extreta, diríeu, del «Roser de tot l'any» de Verdaguier, sembla talment aquesta poesia dedicada a Sant Josep:

Roseret del bell amor,
qui pogués seure una estona
sota l'ombra de tes flors
que jamai el vent colltorça.

Dins la mateixa línia verdagueriana podem citar la titulada «Montserratina»:

El meu cor s'ha captivat
de la seva gràcia pia;
tant i tant se n'ha encisat
que d'aquí no me'n mouria.

Arrodonida de mètrica i amb ritme adient al títol, és «Veler de somnis» - ella és precisament la que intitula el llibre- la primera de les seves «Amoroses», sonet que obtingué l'accèssit únic a la Flor Natural de Sant Just Desvern, l'any 1947:

Amb les veles inflades d'alegria
sempre a dins teu florida la cançó
mentre un vol de gavinas et guarnia
amb banderes de nacre el pal major.

Tot seguit vindran les «Hores grises» i, com la poetessa, també direm que tenim «set de blau!»:

Amb tots els blaus vull ésser embolcallada,
blau d'oreig, blau de lliri, blau d'atzar,
encar que sigui un blau de cap-al-tard
o el blau tornassolat d'una mirada.

Teresa Castellà, fent-se ressò d'aquells consells maragallians de no sacrificar una idea ni una imatge per culpa d'una mètrica establerta, es llança per un moment a l'aventura de no comptar les síl·labes mentre escriu el poema; la rima, però, no la deixarà de banda. I el resultat és ben satisfactori. Ha aconseguit en «Què vols que escrigui?», fragments tan reeixits com:

...Mon vers dirà la glòria
d'un cel d'abril guarnit de vols d'ocells.

o aquestes altres prou brillants:

Del cel més gris i nu de meravelles,
per tu, fins perles clares colliré.

Per acabar el poema amb una frase que ens recorda els bons desigs d'Apel·les Mestres:

...si damunt dels teus llavis adorables,
s'aturen una mica mes cançons

Una de les poesies que ens han colpit per la seva sinceritat crua, per no dir tràgica, és la titulada «Tarda de llum», ja que és com una mena de confessió; la confessió d'una dona que hauria estat capaç d'estimar amb totes les forces del seu cor, però que en canvi ara ens ha de dir que ja

És tot en va. Fa temps que ran de llavi
s'hi han glaçat somriures i cançons.
Ma joventut és una cosa freda,
i l'esperit ha esdevingut tot las...
I tot pel teu amor, -vellut i seda-
Pel teu amor que mai no em donaràs!

i passats els anys, quan fits els ulls a la monotonía d'un cel llis, d'un cel «feixuc com una llosa», senti «una remor molt trista de campanes» i dins de si uns «an-hels d'estar ben sola», escriurà a «Hivernenca», coses sobre

...el pur miratge
d'un gaudi que només he presentit!

i ens dirà com l'hivernada li ha

...glaçat la pau de la mirada
i el somni blau que germinava al pit.

En el poema següent serà valenta per dir a «El romeu de l'amor»:

Fes via enllà, mon cor ara és ben lliure,
i sense tu també sé cantar i riure;
l'amor no és pas mon bàlsam guaridor;
l'amor és sols turment i és sols dolor.

Giro unes planes d'aquest llibre i de sobte una nova poesia em crida l'atenció. Es titula «Poema cast». El voldria copiar tot. M'apar el ritme dels boixets mentrestant va apareixent a poc a poquet la punta filigranada:

...si assolible
fossis de mi, segur que el meu amor
no fóra, com és ara, tan brillant;
ni ma il·lusió tan blanca floriria;
ni amb tanta devoció no et rimaria
aquests poemes que a tu et plauen tant...

Un altre dels poemes que en podríem dir «antològics», és «El camí del meu cor». Totes cinc quartetes estan del tot aconseguides. Cada vers conté una imatge emotiva. Una invitació a l'amador perquè faci via pel camí del seu cor. Però que s'hi afanyi «abans no es pongui el dia, que la nit és germana de la mort»:

Passa-hi aviat, abans la flor encesa
del llavis meus no s'hagi decandit;
passa-hi ara que el meu cel és de turquesa
i no hi sura cap boira de neguit.

L'Amor ha fet el sord a la crida de la poetessa. Ella però, no es desespera pas. En el sonet «La Plana de l'oblit» ens diu amicalment, parlant-nos de les seves il·lusions «per sempre soterrades»:

Ja ho sé que mai no hi colliré cap rosa
ni de l'amor hi sentiré cap crit,
però la pau hi canta, com l'alosa,
i ve a arraulir-se, dolça, sobre el pit.

Tant en «Vull somriure» com en «L'inútil poema» hi trobem el desencís, mil vegades viscut i mil vegades renovellat per tantes i tantes noies enamorades i no correspostes. Farem esment del segon poema ja que aquest obtingué el primer premi de la «Poesia femenina» als Jocs Florals del Centre Parroquial de Santa Madrona, de Barcelona, l'any 1947. Força i empena sagarrenques. Plenitud poètica en la quarentena gloriosa de l'autora:

Quants d'encants femenins per encisar-te!
Quants de sospirs al teu amor oferts!
i jo he volgut -il·lusa- empresonar-te
dins la malla daurada del meu vers.

Teresa Castellà en els moments del poema domina la nostra parla i amb seguretat empra paraules no pas corrents: brancs, cobeig, autumne, folgar, gerda, avidiosa, abrulls, oneig, degotís. I es permet poder jugar amb verbs com: gallardejar, endogalar, blavejar, dringar, agençar, assagetar.

Arribar aquí no és fàcil. Segur que tampoc no ho fou per a Teresa Castellà. Cal reconèixer-li, doncs, el mèrit.

Sigui'm permès, ja per acabar, de fer menció d'un parell de quartetes del poema titulat «Definitivament»:

...enmig d'aquella gerda acàcia
hi haurà un ocell que cantarà per mi
i les flors d'un jardí tot ple de gràcia
em faran companyia pel camí.

Les segones serviran de colofó a aquest modest estudi. Tem la poetessa que, anys a venir, la seva «emigració definitiva, només la sentiran els dissortats», i

Després l'oblit ja escamparà la cendra
de tot allò que va indicar el meu pas
dins la mateixa tarda fina i tendra
constel·lada de roses i lilàs.

Sí, potser sí que del nostre pas, com dels de tants d'altres, l'oblit s'encarregarà d'escampar-ne la cendra i esborrar-ne la petja; però això fa de mal dir. Estic segur que algú hi haurà que cercarà la vostra obra i sentirà, talment jo he sentit avui, un goig immens en llegir els vostres versos. Em sento satisfet d'haver pogut enllaçar el vostre nom al meu, perquè, si un bon dia, un estudiós s'interessa pels vostres poemes, qui sap si cercant tot allò que s'hagi dit de vós, farà reviure novament aquests humils comentaris meus.

FRANCESC PALÀ, «POETA DE CAPELLADES»

Per la mateixa raó que Joaquim Folguera fou conegut com el «poeta de Sabadell», essent com era de Santa Coloma de Cervelló, i en Josep Iglesias i Guizart fou anomenat «poeta de la Segarra» tot i havent nascut a Barcelona, nosaltres hem volgut donar al senyor Francesc Palà el qualificatiu de «poeta de Capellades» malgrat tenir ben present que no era pas fill d'aquesta vila, pensant però, que allí havia cremat la major part de la seva vida i que l'havia cantat en bona part de la seva obra. Ja ho anirem veient.

Francesc Palà i Busquets nasqué a Badalona el dia 2 de febrer de 1894. El seu pare, Francesc Palà i Xaubet, era fill de Carme, parent de la poetessa Josepa Xaubet, Vda. Jordana, de la Pobla de Claramunt i dels Xaubet de Capellades. La mare, Dolors Busquets i Conill, era barcelonina.

Als dos mesos d'haver nascut el petit Francesc, els seus pares es traslladaren a Barcelona. El pare havia fet de cambrer de vaixell. Era dotze anys més gran que la muller. A Barcelona entrà de dependent en un magatzem d'olis i, més tard, fou cobrador d'arbitris de l'Ajuntament de Barcelona. La mare, polifacètica, havia fet de carnicera, camisera, mitjaire, infermera... Inquieta i amb ganes de saber, estudià uns cursets de cirurgia menor.

A Francesc Palà, la dèria literària li devia venir d'un oncle seu, mestre de capella de la parròquia dels Josepets. Un altre oncle seu, molt culte, fou director de la Sala Busquets del Passeig de Gràcia de Barcelona.

Francesc Palà, estudià les primeres lletres al Col·legi Municipal «Benet Fitó» del carrer Rosselló -entre Aribau i Enric Granados-. Enamorat de la poesia de Mossèn Cinto, als deu o dotze anys començà a fer versos. La seva mare consultà al mestre, el que li recomanà que li comprés un llibre de «Retòrica i Poètica». Anys més tard, aquest llibre li fou demanat pel poeta mossèn Pere Ribot, llavors vicari de Capellades i, malauradament, l'any 36 fou cremat junt amb els altres llibres de la rectoria.

Als tretze anys, deixà el col·legi i entrà d'aprenent en un taller de litografia «La Vielle». Els òxids i tintes no li provaven i hagué de deixar la feina. Entrà de meritori en la farmàcia del senyor Antoni Alsius -fill de l'amic de Mossèn Cinto. En unes notes corresponents al Cant VI del «Canigó», Verdaguer parla de l'*Ensaig històric de Banyolas* del farmacèutic Pere Alsius-. (Vegi's també *Topografia mèdica de Bañolas* de Mascaró). El senyor Antoni Alsius guardava alguns originals de Mossèn Cinto, entre els quals Palà en recorda haver-hi vist el de «La mort de l'escolà», amb rectificacions i afegits per tal d'adaptar aquesta poesia a la música d'Antoni Nicolau.

La farmàcia es trobava situada prop de l'església de Jesús de Gràcia. Un dia que ell anava escrivint versos sobre un paper dels destinants a envolcallar la magnèsia, entrà, en aquell precís moment, un capellà a l'establiment i li va fer un encàrrec. En anar a cercar-lo dins la rebotiga, el sacerdot, tafaaner, agafà el paper i es posà a llegir els versos que en Palà hi havia escrit. Quan el tornà a tenir al davant els hi alabà i s'oferí a portar-li un llibre de metodologia poètica per a versificar en català, original d'un tal Viladot: «Aquell llibre -diu en Palà-, em va servir de molt! Després de tants anys, però, no sé pas on ha anat a parar». En aquella època, el nostre poeta tenia setze o disset anys.

Els seus primers versos els va veure publicats a «Recull de vida de l'Agrup-

ció LA NOVA ALEGRIA de Barcelona», pel gener de 1918, als seus vint-i-quatre anys. La poesia es titulava «Barcarola»:

lliscarem mar endins - lluny de la costa,
fent de la barca un niu - de vela airosa...

Aquest mateix any veu publicats altres versos a «L'intransigent», periòdic nacionalista, del qual era director el seu amic Domènec Latorre i Soler. Segons la Gran Enciclopèdia Catalana, Latorre i Soler, «detingut el 1939, essent funcionari de l'Ajuntament, un consell de guerra sumaríssim el condemnà a mort, acusat d'independentista, i fou executat pel maig d'aquell any».

«Catalunya Literària» del 25 de febrer del 1923, any de l'inici del període conegut pel de «Dictadura de Primo de Rivera», li publica «Si jo tingués enginy». L'onze de setembre d'aquell mateix any, una de les seves poesies és publicada a «La Tralla». És curiós de veure que aquest número, precisament, és destacat per en Torrent i en Tasis en la seva «Història de la Premsa Catalana». L'octubre del 28, envia un «Sonet» al «Diario de Manresa». «Catalunya Literària» l'any 22 li havia editat una poesia titulada «La Malalta»:

Bé sé jo que estàs malalta...
d'un mal que ningú no coneix...

El «Calendari d'En Patufet» del 1925 li publica «Alegries», dedicada a la seva filleta Montserrat:

petita font de dolçura
on mon ésser troba esplai...

Revistes de més enllà de l'Atlàntic han publicat els seus versos: «Germanor» de Santiago de Xile, el 15 de novembre de 1922, li publica el seu «Nuvial»:

i ple d'amor li serviràs de guia,
mes sa virtut et servirà de nord.

Aquesta mateixa poesia li va ésser també publicada per «La Nació Catalana» de Buenos Aires.

En «L'Andreuenc» el 1er de gener del 1933 li publiquen el seu «Infantament», poema dedicat al seu germà Pere i a la seva cunyada Mercè pel fet d'haver estat pares per primera vegada. El curiós és que aquesta poesia va ésser publicada amb el nom d'Eugeni Oliver, que no era pas el seu pseudònim ni ell coneixia el personatge. Aquesta mateixa composició l'havia publicat, l'any 1928, a «Humor Capelladí».

Al «Calendari d'En Patufet» de l'any 1931, li publiquen una poesia titulada «Humil lloança» dedicada a la seva neboteta Júlia Font, la qual morí víctima de la tubercolosi, molt joveneta:

... com borralló de neu,
en vostre cor s'hi tanca
la gran bondat de Déu.

La seva primera poesia editada a Capellades li fou publicada per l'Estany a «Humor Capelladí». Es titulava «Nocturn»:

Per què d'un cel em mostres la presència
si del meu cor les grans ales ajuntes
i caic sentint el pes de l'existència?

Francesc Palà és l'autor d'una lletra de les caramelles titulada «Jorn de Pasqua», musicada pel mestre mossèn Salvador Carreras. Com a autor teatral esmentarem la seva obra «Rabbi», poema bíblic, estrenat a Capellades el dia 11 de maig del 1934. Publicada l'any 1936 per l'Editorial «L'Escon» d'Arenys de Mar, dos mesos abans s'esclatar la guerra. Esmentarem també el seu «Joan Garí», obra inspirada en la llegenda montserratina de Verdaguer. Tenim el goig de dir que l'original manuscrit d'aquesta obra forma part, mercès a la gentilesa del seu autor, de la nostra col·lecció verdagueriana.

El periòdic «La Rambla» del 12 de febrer del 1934 dedicà una pàgina a Capellades i, entre les notícies i fotografies referents a aquesta vila, s'hi pot llegir el poema d'en Palà titulat «El Campanar».

... cada jorn com qui es deperta,
fas sentir ta veu d'aram
com una passada incerta
que porta regust de salm.

Gairebé podríem assegurar que la col·laboració poètica de Francesc Palà no ha mancat cap any en el programa de la Festa Major de Capellades. Referent a aquest aspecte direm que, el dia 25 d'agost de 1933, el periòdic «El Matí» publica un article signat per Pere Mira titulat «D'un programa de Festa Major», en el qual l'articulista es fa ressò dels versos de Palà dedicats a la Font Cuitora:

Bonic racó, sagrat recolliment,
ben lluny de les remors de la vileta,
com font perduda en l'hort d'algun convent,
humil esplai d'algun anacoreta.

Mira comenta: «Qui no restarà meravellat davant d'un laïcisme tan fi?».

Un dels poemes de Palà que més podríem qualificar de verdaguerià, és el titulat «Capelló», dedicat al senyor Amador Romani, patrici capelladí, investigador de les coves d'aquesta vila. Com a mostra en copiarem una estrofa, els quatre versos de la qual veureu que semblen extrets o si més no inpirats en un dels cants de «L'Atlàntida» de Mossèn Cinto:

Igual que un cadàver d'ossada gegantina,
a tots mostres els ossos corcats i cantelluts;
els esparvers hi nien damunt la teva sina
de pedra tosca feta i de rocams eixuts.

Si doneu una ullada a l'antologia publicada l'any 1925 dins «Els Nostres Clàssics» titulada «Les Cent Millors Poesies Humorístiques de la Llengua Catalana», us adonareu que també els nostres més sensats i assenyats poetes han tingut el seu moment d'humor. També Palà, en un moment determinat, tocà aquesta corda de la seva lira i li sorgiren aquests versos:

Ni una Musa,
ni una mossa,
ni cap russa,
ni cap rossa,
m'ha inspirat aquest Nadal!
Ni cap whisky,
cap orxata,
per poder dir
a la Xata
que el passi fenomenal!

Per si no ho sabíeu, «la Xata» és el renom amb el qual és coneguda i anomenada -sense que ella s'enfadi- la fornera del carrer Major de Capellades, dona de caràcter amable i xiroi que sempre en té una per dir a la seva clientela. Que Déu li conservi l'humor!

Quan l'any 1916 en Palà deixà la farmàcia Alsius, per intercessió de Puig i Cadafalch -president de la Mancomunitat a la mort de Prat de la Riba- passà a l'Institut de Química Aplicada de la Universitat Industrial com a sots-secretari. En dissoldre's la Mancomunitat, deixà el càrrec i es traslladà a Capellades. Des de l'any 1920 es trobava casat amb na Concepció Barba i Batalla. Entrà de dependent a la Farmàcia Sabater, ocupació que no deixarà fins acomplir els seus seixanta-cinc anys, arribada la seva jubilació.

Del matrimoni en nasqueren dos fills: un noi, Francesc, que se'ls morí als dotze anys. I una noia, Montserrat, casada a Barcelona, la qual li ha donat tres néts. Dos d'aquests néts ja són casats i tenen dos fills cada un. El senyor Palà, doncs, ja és besavi. Pel que sembla, la seva néta Marta ha heretat la dèria de l'avi; té setze anys i us puc dir que fa uns versos força reeixits.

El senyor Palà em mostra la seva producció literària que ell ha anat recopilant i fent-se fer relligar en un total de setze volums, entre els quals trobem poesia, prosa, novel·la i teatre.

La seva obra ha estat molt comentada, ja des dels seus inicis, per gent docta, entre els quals podem esmentar Ramon Masifern autor de «La vida al camp», poema bucòlic prologat per Mossèn Cinto Verdager. Masifern escriu sota una poesia d'en Palà: «Molt bé, jove poeta. Vostè té sentiment artístic i és elegant en el vers. Endavant per nostra parla». Mossèn Pere Ribot li diu en carta personal: «M'ha emocionat tenir entre les mans el vostre celebrat *Rabbi*, del qual tinc l'honor d'haver contribuït a editar-lo, i que penso fer, quan la maror m'invi, amb

les altres obres vostres». La poetessa Josepa Xaubet de Jordana referint-se també a *Rabbi*, li diu: «D'on vas treure aquesta pastositat o amarament que tota ella traspua? En quines aigües t'has abeurat que t'hagin omplenat de tantes lluminositats com fulgueren en la teva obra?» Rosalina Poch li escriu: «Ja que té el do de saber expressar bellament sentiments i idees seria un desagraït del do que Déu li ha donat si no ho plasmés en versos i no ens en fes participar». Antonio Vila T. Sabaté, diu: «Su poesia és rica en imàgenes, tècnicament fluida y profunda de concepto». Manuel Serrat i Puig a «Flama» del 24 d'abril de 1936 fa la crítica de *Rabbi* i diu: «És un poema ben lloable, que mereix ésser expandit, ésser representat, no sols pel seu valor literari teatral, sinó també perquè és una magnífica evocació del Sacrifici de la Creu».

Quan morí Pau Casals, Palà li dedicà un poema -que trobem a «Font Cuitora» titulat «A la mort del mestre», una còpia del qual ell envià a Puerto Rico. La vídua, Marta de Casals, li agrai la tramesa i de pròpia mà sota la tarja este-reotipada hi afegeix: «gràcies pel sentit poema». El sonet acaba amb aquests versos:

Tot català que sigui onsevulla,
que tingui cor, que tingui cinc sentits,
veurà l'Estel damunt de ta despulla.

Un dels esdeveniments que en el llarg de la seva vida li ha inspirat més nombre de poesies ha estat la pèrdua de sa muller. De les moltes que guarda n'hem copiat un fragment, demostratiu del seu estat anímic en l'instant que preveu la mort de l'esposa:

Quants nocturns, Jesús, pregant;
Vós que sou tan fi d'orella:
-Feu la vostra voluntat,
si vaig errat amb la meva-

Na Concepció Barba de Palà morí el dia 3 de setembre de 1972. Francesc Palà restà sol en la seva llar capelladina. Ara, als seus vuitanta-sis anys, de tant en tant s'escapa a Barcelona per veure els seus; però passats els dies, retorna a Capellades, la Vila que, segons ell, Déu beneí i que

canta matí i tarda,
la canta de dia i nit
com una sonata d'arpa.

GIRAVOLTANT AMB EL «PENELL IRAT» DE XAVIER MIQUEL

Gall que cimeges en la torre més alta
heus-me ací en la partió de la nit i l'aurora.
En la nit del temps crida sempre el teu cant...
Gall que cimeges en la nit
gall salvatge endinsat
en la boscúria espessa, -qui no es mou
de la ribera trista, contemplant
el pas feixuc de l'aigua morta,
mai no et veurà ni sentirà el teu crit.

Xavier Miquel, com suara en Joan Vinyoli, com

el bon caçador que es lleva
a l'hora greu entre la nit i l'alba,

ha sentit el cant d'aquest gall tocat per l'aurora i l'ha plasmat en un llibre titulat «Penell irat».

PENELL: Banderola, gallet, girell, bandereta, fletxa.

A València en diuen: Antoix. Com volent dir que gira al seu antull. I això no és pas cert, ja que el penell gira cap allà on vol el vent.

A Castella en diuen: Veleta. Però Veleta també vol dir: capgirat, arlequí, trànsfuga, traïdor, voluble, versàtil, caragirat, inconstant.

IRAT: felló, enfellonit, enquimerat, irritat, tret de pollanguera, furiós, arravatat, enfurit, volat.

I amb perdó d'aquells que tenen l'oïda diapassònica, també podríem aduir una altra accepció: aquella emprada per l'home del sac de Joan Manuel Serrat.

Si el Penell gira Irat, les seves raons tindrà.

Les fortes bufades del vent de Ponent el fan giravoltar tan de pressa que jo gairebé no aconseguixo de fixar-ne un punt.

No; no és fàcil fer-se ressò d'aquest pobletà transplantat a Igualada.

I això ho saben prou bé l'Antoni Carner i l'Antoni Dalmau que quan aparegué el llibre hi digueren la seva.

En altre ocasió he confessat que no arribava als estrats de l'«Infern quadri-vèrtex» de la poesia de Xavier Miquel.

Del doctor-poeta Xavier Miquel.

Però avui, amb totes les forces de la meva minsa capacitat, vull deixar constància de la meva admiració per l'obra d'un home que entremig dels seus instants de lluita professional, troba un buid per encabir-hi uns brins de poesia.

Ditxós l'home que se sent poeta!

És com una espiga que sobresurt de les altres espigues uniformes i s'adona de l'horitzó infinit, i veu el cel més net i la terra no tan resseca. I entremig d'aquell or que fereix la vista, hi sap ulla el vermell rialler d'una rosella.

Xavier Miquel té la gran sort de sentir-se poeta. I sentir-se poeta no vol dir fer de poeta.

N'hi ha tants, que volent fer de poeta només arriben a versaires!

I mentre compten síl·labes i busquen consonants, ja els ha fugit la idea.
J.V.Foix diu:

Oh! si prudent i amb paraula lleugera
sabés fixar l'imperi de la ment.

Xavier Miquel anota àgil, el que sent. Ell ha viscut l'instant. I el copsa com una ràpida màquina fotogràfica. No el deixa escapar.

Nosaltres no l'hem viscut el *seu* instant i per això se'ns fa difícil de comprendre'l.

Tots tenim un món interior. Complex. Difícil inclús per a nosaltres mateixos.

«¿En què penses ara?» ens pregunten. I si els ho havíem d'explicar, potser no sabríem com fer-ho. I sortim del pas dient: «Jo ja m'entenc».

És un món nostre. Laberíntic però no pas exempt de poesia.

Ho podem veure amb els llibres d'en Xavier Miquel.

Els seus títols, no gens comuns, ja ens manifesten un flash autènticament personalíssim. No pretenguem explicacions fàcils.

«Infern quadrivèrtex», «Error nicti·lícit», «Macla Mínima», «Penell irat» i «Gemec iàmbic».

En llegir aquest títols potser pensareu amb allò que deiem que el poeta ha dit: «Jo ja m'entenc!». Tingueu present però, que la poesia ja rau en la seva originalitat.

Jo no vull altre explicació. No en necessito d'altra per endinsar-me en el llibre. És com si m'hagués guanyat la incògnita.

I em donaré per satisfet si puc aconseguir viure un instant, un sol instant, de tots aquells instants del poeta. Aquest, per exemple:

En obrir la mà
i per aquest gest tan mòdic
em vaig quedar sol

No seguim endavant. Fem una mica de companyia al poeta mentre analitzem això que ens acaba de dir: Tots tenim molts amics. Sobretot quan la nostra posició ens permet d'afavorir-los. Però de sobte, el vent se'ns gira en contra. El nostre Penell volta al revés. Tenim necessitat d'aquells que es deien amics nostres. I obrim la mà. «I per aquest gest tan mòdic», ens deixen sols. Si un en resta que encaixi fortament la seva mà amb la nostra, llavors sí que podem dir que coneixem el valor que té un amic. La majoria però, com diu el poeta, s'hauran fet fonadissos.

Francesc Sitjà té una poesia que diu:

Estels, estels
i aquesta ombra adormida sobre el món.
No puc tancar la finestra contra la nit.

Potser Xavier Miquel no l'ha llegida mai, però m'he recordat d'ella en llegir aquests versos:

Les moltes estrelles que manquen
en el cel d'aquesta nit
les tinc
apagades
en el rebost incoherent
de la fosca que m'agrada.

Aquesta vegada el poeta ens enganya. El seu rebost no té res de confús, desordenat, envitricollat ni incongruent. Ell sap prou bé on té les estrelles apagades i en silenci. Un silenci més molest que no el soroll. Perquè en la «fosca que m'agrada» els sorolls orienten l'os. Els silencis, en canvi, el destempen i el desteroten. Recordi's de l'obra de Manuel Cruells, Vol. XXVIII de les Edicions d'Aportació Catalana. Els nostres silencis «sempre són fecunds, almenys per l'estímul de recuperació que provoquen».

El poeta guarda estrelles apagades. Ell té les seves. Jo tinc les meves. Tu, lector, molt segur que tens les teves. I les guardes gelós i caut, perquè saps que si les encenies en la nit que se'ns fa llarga, potser trobaries qui les apagaria d'una bufada. El poeta ens ha dit que les guarda en el seu «rebost incoherent». Ell, i tu, i jo, quan arribi *la nit transparent* -de la qual ens parlava Carles Cardó-, ja tornarem a encendre les estrelles. I les que ell admira, molt segur que seran les teves, i les que jo admiro. I el cel donarà goig de veure.

La quiromància del després pròxim
me la sé fins al moll dels ossos.

Aquí el poeta sembla desesperançat. L'avenir que li plauria se li allunya cada dia més. Pensem però, que darrera d'aquest «després pròxim» han de venir altres «després». I no convé que l'estrèndia ens trobi ni amb l'oïda embotida, ni l'iris daltònic.

hi ha d'haver una mortandat d'immortals
d'aquests amb autorització de fang cert
que serà ridícul
l'oblid.

No costa gaire d'enterrar patums. La joventut ja en passa via. El mal és que molts dels qui conviuen amb nosaltres donen «autorització de fang cert» a immortals que no es mereixen ni l'oblid, i queden bocabadats davant les

escenes
on hi ha personatges repetits.

No sé si a Xavier Miquel li sabrà greu que jo quan parlo dels seus poemes els compari amb altres pertanyents a poetes consagrats. No és res més que una exposició de suggeriments que bé me'ls podria reservar sols per a mi. El poeta

no crec que hi perdi res. També els versos de Verdaguer han estat comparats als de Lamartine i Fontanella, sense que això hagi mermat ni un gram la grandesa del sacerdot-poeta. El cert és que quan Xavier Miquel escriu:

m'hauries de carrar l'escot
molt a prop
de l'abundor.

per un moment ens recordem de Guerau de Liost -Jaume Bofill i Mates- quan en la seva «Sàtira de la fútil dama» diu:

L'escot oval, escassament
d'un marge de velluts ceneix la sina.
Quan la solleva d'un sospir el vent,
la simetria ufana s'endevina.

Un poeta n'ha dit «l'abundor». L'altre «la simetria ufana».

N'hi ha un de poema que a mi m'ha captivat pel seu realisme i la seva construcció semblant a l'obra d'en Salvat Papasseit i d'una manera especial a «Tot l'enyor de demà». El poema, al qual em refereixo, és aquell que diu:

des d'ahir
que em fan
un mal
sobtat
les hores
sembla que marqui el pas d'un home
i que el trepig
germanastre del ressò
disfruti amb el predicot
heterodox
de moltes vegades
vint-i-quatre.

Efectivament, hi ha dies que a un li fan mal les hores. Pesen. Costen de passar. El rellotge ens ressona dins el cap com si un home us passés per sobre la testa marcant el pas de l'oca calçat amb sabates ferrades. I el trepig de la família dirieu que molesta els veïns. I tot allò que sentireu, opinareu que és un mal sermó inconformista i discrepant -«predicot heterodox»- que us ofereix la vida, composta de «moltes vegades vint-i-quatre». Per sort, la dissidència, l'heretgia i la protesta només s'instal·len dintre nostre d'una manera passatgera. I després vénen unes altres «vint-i-quatre» que ens plau d'haver-les viscut.

Crua per l'estil dels versos que enceten el llibre, és la quarteta següent:

Per a poder creure
que la vida s'adiu amb un poliedre
només cal anar a peu
quan plou i no hi ha cap porta oberta.

La vida ja ho sabem, no és pas planera per a tothom. Moltes vegades és dura i cantelluda com «un poliedre» de caires vius i feridors. Quan els maldecaps plouen, és precisament quan, com per augmentar la nostra dissort, no trobem «cap porta oberta» on aixoplugar-nos. Tornem amb en J. V. Foix quan diu:

vaig al portal que ja sé que no s'obre

Amic doctor-poeta, quan en aquest

...nord-est
replè d'ofenses i aus boges

hi bufi un vent suau que no mantingui el vostre «Penell irat» i s'hagin aclarit les vostres «ombres atziagues», veureu que aquest vers

ja no quedava home

no és pas cert. Llavors, vos mateix, ens donareu un altre llibre on no haureu de parlar del «tomeca molibí» ni del «xac malerma nofi», i us asseguro «Mestre segur d'enyorades banderes» que quan tornareu a fer aquell «gest tan mòdic» d'allargar la mà, no us quedareu sol. Altres mans, moltes mans encaixaran la vostra.

Amb la meva almenys, si Déu vol, ja podeu comptar-hi.